

Más szempontok alapján is lehet csoportosítani a zsoltárokat. Pl. a 42-83. „elohista zsoltárok”, mivel bennük Isten nevéként mindig az *Elohim* szerepel. Érdekes, hogy a 14. zsoltár, ami megfelel az 53-nak, *Jahvét* mond, míg az 53. *Elohimot*. A 93-99. zsoltárt jellegzetes tartalmuk miatt „Uralkodik az Úr!” zsoltároknak is nevezhetjük.

Zsoltár-műfajok

Tartalmilag a következő típusú zsoltárokat különíthetjük el. **1.** *Nemzeti panaszének* (44, 60, 74, 79, 80, 83, 85, 90, 137). Ezeket a gyülekezet gyászünnepein, böjti alkalmakkor énekelték, vagy valami rendkívüli szükséghelyzetben. **2.** *Egyéni panaszének* a leggyakoribb zsoltárműfaj, melyben a gyülekezet egy tagja Isten elé viszi a szent helyen panaszát, és Isten válaszát várja (pl. 1Sám 1:9-18; Ézs 37:14-35). **3.** *Nemzeti hálaének*, amit a sorscsapásból való megmenekedéskor énekelték. Erre kevés példa van a könyvben (124 és 129), v.ö. 2Móz 15:1-18. **4.** *Az egyéni hálaének* (Zsolt 18; 22:23-32; 30:32; 40:1-11; 52; 66:13-20; 92; 116; 118). Ez gyakran egy panaszzsoltárt záró fogadalom része. **5.** *A dicsőítő ének* (himnusz), ami az összesereglett gyülekezet éneke volt (pl. 8, 29, 33, 68, 100, 104-106, 135, 136, 145-150). **6.** *A liturgikus zsoltárok* az istentisztelet menetét tükrözik, legtöbbször csak sejtetik. Hálaadó liturgiák (107, 118), bevonulási énekek (15, 24). Ilyenek a zarándok énekek is (120-134), amelyeket az úton énekelték (v.ö. 2Móz 34:23). **7.** *A Sion-énekek* (46, 48, 76, 84, 87, 122) Isten városának a dicsőítői. **8.** *A király-zsoltárok* (2, 20, 21, 45, 72, 89, 101, 110, 132) az eszményi királyról szólnak, aki a Messiás előképe. **9.** *Isten királyságáról szóló ének* (47, 93, 96-99) az Urat, mint a világ királyát ünnepli. Tőle várnak ítéletet a népek. **10.** *A bölcsesség zsoltárai* (1, 37, 49, 73, 112, 119, 127, 128, 139) átmenetet képeznek a bölcsességirodalom felé. Szembeállítják a bölcs és a gonosz életformát.

A zsoltárok versei

A héber vers a párhuzamos gondolatok ritmusára épül. Rendszerint két sor alkot egy összetartozó verspárt. A sorokat a gondolatrím köti össze. A második sor az elsőre válaszol. Vagy megismétli egy kicsit másként az elsőt és ezzel gazdagítja tartalmát (pl. 19:2), vagy az ellentétét fogalmazza meg (pl. 25:3). A szintetikus, összegző párhuzam az első gondolatot fűzi tovább (103:3). A negyedik párhuzam-forma a ritkán előforduló klimatikus parallelizmus, amikor a második verstag megismételi az elsőnek egy fontos szavát (pl. 29:1; 93:1). Ezek a párhuzam-formák a zsoltárok szerkezetének nagyobb egységeit is meghatározzák (pl. a piramisszerű khiazmusok. Az akrosztikonos zsoltárok – amelynek sorai mindig az ABC következő betűivel kezdődnek, jó példái az ótestamentumi kor költői gazdagságának.

Dr. Szigeti Jenő

A Biblia

az európai kultúrában

2015. SZEPTEMBER 7.

A ZSOLTÁROK KÖNYVE

Dr. Szigeti Jenő

16.

A bölcsességirodalomról

A héber kánon harmadik egységébe nagyrészt azok a könyvek tartoznak, amelyeket Jézus idejében az „Írások”-nak neveztek. Ezek közül első a Zsoltárok könyve, ami az ószövetségi ember énekeskönyve volt. A bölcsességirodalom (héberül: *hokmá*) az egész ókori keleten ismert volt. Ezek a rövid mondásokból felépülő könyvek gyakorlati tanácsokat adtak arra nézve, hogyan kell a világban élni. Ennek a művelése a bölcsék dolga volt, akik a papok és a próféták mellett Izrael szellemi életének fontos támaszai voltak (Jer 18:18). Ahhoz adtak gyakorlati eligazítást, hogyan kell Istennek tetsző módon élni.

A könyv neve

Eredetileg nem volt a könyvnek címe. A héber gyülekezet *tehillim*nek (himnuszok, dicséretetek, magasztaló énekek) nevezte el. De a könyvben nemcsak magasztaló énekek vannak, hanem bűnbánatért könyörgő énekek is, ezért *töfillotnak* is nevezték (Zsolt 72:20), ami imádságot, könyörgést jelentett. A „zsoltárok” elnevezéssel az Újszövetségben találkozunk (Lk 20:42; 24:44; ApCsel 1:20; 13:33), aminek a görög *pszalmoi* szó felel meg. Ez a héber *mizmor* fordítása, ami 57 zsoltár címében található meg. Ez zenekísérettel előadott, Jahvét dicsőítő éneket jelentett. A *Psalterion* jelenthet énekgyűjteményt is, de egy húros hangszernek is ez volt a neve, amit lantnak, hárfának fordít a Bibliánk (Zsolt 57:9).

A Zsoltárok könyvének gyűjteménye

Már Jézus idejében a Biblia legolvasottabb részei közé tartozott ez a könyv. Az Újszövetség részben vagy egészben 104 zsoltárverset idéz, néhányat többször is. A kereszténységnek is szívéhez nőtt ez az énekgyűjtemény, amely minden könyvnel ékebben szól az emberről, az Isten és az ember kapcsolatáról. Újra és újra előrevetít egy-egy képet Jézus Krisztus személyéről, életútjáról (Zsolt 16:8-11; 22; 31:6; 41:10; 69:10; 118:22). Sok része segített abban, hogy a Jézus Krisztusról szóló hitvallásunkat szavakba önthessük (pl. 2:7; 110:1, 4). Ezért minden időben meghatározó szerepet játszottak ezek a versek a keresztény istentiszteletben.

A könyv közel ezer esztendő Istentől ihletett költői alkotásaiból történt válogatása, melyek közül több Dávid korát megelőzően keletkezett. Költői formáik közül többet megtalálunk a Kr.e. 14-13. századi ugariti irodalomban, míg a legkésőbbiek a 3-2. századból maradtak ránk. Alig néhány esetben tudjuk pontosan meghatározni a zsoltár keletkezésének dátumát, de azt tudjuk, hogy számos ének csak a babiloni fogság utáni időben nyerte el végső formáját, amikor a személyes hitvallás nagyobb szerepet kapott.

A 150 zsoltárból álló gyűjtemény csak válogatás sok hasonló ének közül. Az Ószövetség görög fordításában 151 zsoltár található, a 151. zsoltár „számfeletti” megjelöléssel. A szír Bibliában 155 zsoltár van. Ezenkívül, az Ószövetség különböző helyein is olvasunk „zsoltárokat”. Ilyen például Mózes éneke, amit a Vörös-tengeren való átkeléskor énekelt a nép (2Móz 15:1-18), Dávid siratóéneke Jonatán halála felett (2Sám 1:17-27), Anna hálaéneke (1Sám 2:1-10), valamint Habakuk próféta imádsága (Hab 3). Mózes éneke 5Móz 32:1-43-ban a 78. zsoltárhoz hasonló. Négy zsoltár kétszeresen is ránk maradt kisebb-nagyobb eltérésekkel az Ószövetségben: Zsolt 18 = 2Sám 22; Zsolt 14 = 53; Zsolt 70 = 40:13-17; Zsolt 108 pedig 57:8-12 és 60:7-14-ből van összeállítva. Ez az Újszövetség zsoltárszerű énekeivel együtt (pl. Lk 1:46-55, 68-79) arra mutat, hogy bár a zsoltárok hivatalos énekesei a léviták voltak, de ezeknek az énekeknek a moívimai a népdalokhoz hasonlóan variálódva éltek a hívő emberek ajkán.

A Zsoltárok könyvének felosztása

A Zsoltárok könyvét a héber szöveg öt könyvre osztja fel: 1-41; 42-72; 73-89; 90-106; 107-150. Mindegyik egységet egy Istent dicsérő doxológia zárja le (41:14; 72:19; 89:53; 106:48; 150:6). A 150. zsoltár az egész könyvet lezáró, Istent dicsőítő költemény, mint ahogyan az 1. zsoltár az egész könyv bevezetője. Ennek a felosztásnak nem ismerjük az okát, talán ezzel akartak súlyt adni a könyvnek, hiszen a Tóra is öt könyvre van felosztva. Mások arra gondolnak, hogy ez is azt mutatja, hogy a könyv, különböző részgyűjteményekből állt össze.

A Zsoltárok felirata

Sok fejtörést okozott a fordítóknak és a magyarázóknak a költemények felirata, melyek szerzőkre, zenei kíséretre, különböző műfajokra, sőt néha a zsoltár születésének helyzetére is utalnak. A 3-41. zsoltár a „Dávid zsoltára” megnevezést viseli. A 42-49. zsoltár „Kórah fiainak tanító költeménye”. Az 51-65. és a 68-70. zsoltár felirata ismét Dávidot jelöli meg szerzőként. A 72. és a 127. zsoltár Salamon nevéhez fűződik. Az 50. valamint a 73-83. zsoltár Aszáf nevét viseli. A 111-117. zsoltár a „nagy hallél” elnevezést kapta, mivel ezek a költemények hallelujával indulnak és fejeződnek be. Önálló egységet alkotnak a „zarándok énekek” (120-134). A teljes gyűjtemény végén pedig a „kis hallél” gyűjtemény található. A feliratban szereplő nevek nem biztos, hogy a szerzőkre utalnak, lehet, hogy csak az ő gyűjteményükből kerültek ezek a zsoltárok a könyvbe.